

► a jim se díky zásahu podaří vytvořit vaginu „kulturně správnou a odpovídající“ (Davis-Floyd 1992: 130).

První kontakt s novorozencem dítětem je také pod vlivem mnoha rituálů. Oddělení matky od dítěte je z nich nejrozšířenější. Dítěti je ihned po porodu přestřižen pupečník, je osušeno, zváženo, změřeno a předáno jinému ošetřovateli. Délka kontaktu s matkou se liší, ale bývá omezena na několik minut. Matce je tak sděleno, že není pro dítě v danou chvíli vhodným pečovatелеm. I přes biologické nastavení savců, mezi které patříme, jsou kulturní vlivy silnější než mateřské instinkty.

„Co společnost dala, to si také může vzít. (...) separace dítěte od matky po porodu, která je stále běžná v mnoha nemocnicích, matce jasně připomíná, že její dítě patří v první řadě společnosti“ (Davis-Floyd 1992: 148). V ženě jsou tak hned po porodu přerušeny mechanismy, které by jí k novorozenci příliš silně poutaly, a jsou naopak podporovány procesy, které jí v budoucnu dovolí dítě odevzdat do různých organizací a institucí, jako je školka, škola či nemocnice (Odent 2011; Davis-Floyd 1992).

BUDOUCNOST PORODU

Způsob porodu na počátku dějin lidstva si můžeme jen domýšlet. Ani dnes není zcela jasné, jak přesně by mělo narození dítěte probíhat. Nejedná se o diskuse ohledně mechaniky porodu. Ta je daná a neměnná minimálně od doby objevení se prvních členů druhu Homo sapiens asi před jedním milionem let (Vančata 2012).

Jde o okolnosti porodu, jeho fyziologii. O to, jak zacházet s dítětem a matkou po porodu, kdy přestříhnout pupeční šňůru, kdy zajistit první přiložení k prsu. Jedná se o bližší zkoumání toho, jak celý proces ovlivňují hormony a jaká je jejich přesná funkce. Jedná se o dopady všech těchto i dalších otázek na porodní proces jako takový a následně i na vztah matky a dítěte, a tím přenesené nejen na celou rodinu, ale i společnost.

Pokud víme, k jakým změnám došlo v morfologii a fyziologii našeho těla v minulosti, musíme si klást otázku, k jakým změnám dojde v budoucnosti při současném způsobu života, který podléhá vlivům okolí od samého počátku.

V roce 1953 syntetizoval biochemik Vincent du Vigneaud (1901-1978) hormon oxytocin a za svůj objev o dva roky později získal Nobelovu cenu za chemii. Oxytocin je peptidový hormon. Tvoří se v hypothalamu, odkud je přes neurohypofýzu transportován do celého těla. Vývojově ho lze považovat za velmi starý hormon, který se u živočichů objevil asi před 500 až 700 miliony let. Jeho funkce je široká. Působí na hladkou svalovinu, a proto je to základní hormon, který ovlivňuje děložní kontrakce. Způsobuje vypu-

zování mléka při kojení, ovlivňuje paměť, naše reakce na stres, erekci a vaginální lubrikaci. Působí na vytváření pout mezi jedinci, podporuje mateřství a sociální a rodičovské chování. Proto je nazýván hormonem lásky a důvěry. Lásky nejen k ostatním, ale i k sobě samým. Jeho nedostatek tak může být potenciálně spojován s neláskou a agresí (Odent 2011; Hynie, Klenerová 2008).

Používání umělého oxytocinu se velmi rychle rozšířilo po celém světě a dnes je nejpoužívanějším hormonem v porodnictví. Neexistuje snad v našem těle jiný fyziologický systém, který bychom v tak krátkém čase ovlivnili natolik, že by se stal prakticky nepotřebným. Masivní využití umělého oxytocinu před nás staví důležitou otázku. Pokud víme, že orgány a fyziologické funkce, které jsou po generace používané málo či vůbec, atrofují, je možné předpokládat, že se totéž stane i se schopností našeho těla vytvářet si vlastní oxytocin? Je možné předpokládat, že schopnost spontánního vaginálního porodu se bude generací od generace snižovat? A do třetice, je možné předpokládat, že budou narůstat onemocnění a poruchy, které mají spojitost s nedostatečným množstvím oxytocinu v těle?

V současnosti roste zájem vědců o zkoumání spojitosti mezi okolnostmi porodu a narůstající prevalence poruch, které plynou z narušené schopnosti mít rád sebe nebo ostatní, a to až už se jedná o kriminalitu mládeže, sebevraždy, hyperkinetickou poruchu, anorexii, nebo autismus. Právě autismus je jedním z onemocnění, u něhož je prokázáno, že lidé, kteří jím trpí, mají mnohem nižší hladinu oxytocinu v krvi než zdravá populace. Již na konci minulého století se biolog a nositel Nobelovy ceny za fyziologii a lékařství Nikolaas Tinbergen (1907-1988) zabýval spojitostí mezi způsobem porodu a prevalence autismu a potvrdil vazby především s indukci porodu a anestezií u porodu (Odent 2011). Přesto další výzkumy, které by se zabývaly těmito tématy, chybějí nebo jsou na úplném začátku.

I přes vyspělost naší technické civilizace jsme v základu ovládnání stejnými vlivy jako domorodí obyvatelé praktikující šamanismus. Naše kultura a z ní vycházející rituály, hodnoty a pravidla odrážejí chování celé společnosti, která by se dala charakterizovat jako mechanizovaná, medicinalizovaná, technokratizovaná a institucionalizovaná. Antropologie porodu jako oblast zkoumání nám může pomoci zjistit, jak změnit tyto zavedené standardy a posunout celou společnost jiným směrem. ●

„Cosi přichází“:

První kontakty obyvatel hor Nové Guineje s kolonizátory

Studie z dějin antropologie, v níž je zvláštní zřetel věnován cestám Michaela Leahyho, Jamese Taylora, Michaela Dwyera či Jacka Hidese

doc. PhDr. MARTIN SOUKUP, Ph.D.
Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Celetná 20, Praha 1, 116 42; e-mail: martin.soukup@ff.cuni.cz

ABSTRAKT:

Předmětem studie je na základě analýzy literatury a archivních pramenů podat průběh objevování vnitrozemí v některých místech druhého největšího ostrova na světě. Mnohé oblasti ostrova a jejich obyvatelé zůstávali mimo kontakt s Evropany hluboko do 20. století. Jednu z hlavních zásluh na poznání vnitrozemí nesou Michael Leahy, James Taylor a Michael Dwyer, Jack Hides, jejichž cestám a životním osudům je ve studii věnována zvláštní pozornost. Cílem studie je podat přehled průběhu poznávání vnitrozemí ostrova vyznačujícího se vysokou kulturní a přírodní rozmanitostí.

ABSTRACT:

The subject of the article is the history of inland explorations in the east part of New Guinea. Many parts of the island remained unexplored well into the thirties of the 20th century and its inhabitants were unknown. The bulk of the credit for exploring inland New Guinea goes to prospectors Michael Leahy and Michael Dwyer as well as patrol officers Ivan Champion, Jack Hides and James Taylor. A special attention is devoted to their travels and expeditions to the inner parts of the island. The objective of the article is to describe the course the island explorations in a relation to both the Australian administration and cultural anthropology.

„Cosi přichází, stavějí domy a pak je s sebou zase berou, když pokračují dál. Přicházejí po cestě. Jsou bílé plati se zakrytými těly. A jsou s nimi také černí lidé.“¹⁾

ÚVOD

Dějínám poznávání ostrovů Tichomoří a ostrova Nová Guinea zvláště se věnovala již řada autorů (srov. Beaglehole 1947, Moore 2003). V české odborné literatuře se nicméně jedná o téma značně podhodnocené, což se ostatně dotýká oceanistiky jako celku. Recentní původně česká nebo překladová literatura k tématu fakticky absentuje. Přitom se jedná o problematiku, v níž se prolínají poznatky historické, politologické a antropologické.

Poznávání vnitrozemí druhého největšího ostrova planety si vyžádalo enormní úsilí koloniálních úředníků, členů patrol, misionářů a dobrodruhů, v jejichž stopách následovali antropologové, kteří měli jednu z posledních příležitostí studovat kultury, jejichž příslušníci se dosud nepotkali vůbec nebo jen vzácně s obyvateli Západu a jejich výrobky. Vstup Evropanů a Australanů do středu ostrova přinesl nejen mnohá překvapení, ale znamenal také stimul pro další rozvoj sociální a kulturní antropologie.

VNITROZEMÍ OSTROVA V EVROPSKÉ IMAGINACI

Jedny z posledních bílých míst na mapách světa 20. století se nacházely ve vnitrozemí Nové Guineje. Břehy ostrova podle všeho poprvé spatřil Alvaro de Cerón Savaadera (zemřel 1529) se svou posádkou roku

1526. V následujících stoletích řada mořeplavců brázdila vodní plochy oblévající ostrov - James Cook (1978), Bougainville (1927), D'Urville (D'Urville 1859), Torres a mnozí další (srov. Beaglehole 1947, Moore 2003). Mímoходом s Torresem cestoval Don Diego de Prado y Tovar, jenž zřejmě jako první zachytil na kresbách vzhled místních obyvatel (Hamy 1907). V 19. století se šířily smyšlené zvěsti o obyvatelích a místech novoguinejského vnitrozemí. Tak například Henrym Crockerem editorsky zpracovaná kniha Adventures in New Guinea (Dobrodružství na Nové Guineji, 1876) líčí osudy francouzského námořníka Louise Trégance během údajného devítiletého zajetí u Orangwoků. Smyšlenost příběhu odehrávajícího se ve městech království skrytého hluboko ve vnitrozemí přesvědčivě dokládá autorův popis flory a fauny, jež je směsicí americké, asijské a africké, což dosvědčuje výskyt bizonů, tygrů či antilop (srov. Trégance 1894: 65). Literární fikci potvrzuje rovněž přiložená mapa ostrova, která odráží v té době jen minimální znalosti vnitrozemí ostrova. Zatímco mapa břehy ostrova de facto věrně zobrazuje, vnitrozemí si autor vybíjal - horstva a vodní plochy jsou výplodem jeho fantazie (Trégance 1894: 128, viz mapa).

O poznání přesvědčivější se díky množství detailů jeví dílo kapitána Johna Lawsona Wanderings in the Interior of New Guinea (Putování vnitrozemím Nové Guineje, 1875). Popsal svůj postup napříč ostrovem z jihu na sever v jeho nejmohutnější části. Podle svých slov dosáhl téměř severních břehů, než se otočil a vrátil po vlastních stopách nazpět. V knize se věnoval popisu vzhledu domorodců a deskripci fauny i flory (srov. Lawson 1875). Spis vyvolal silnou polemiku a dostalo se mu značně nepřívětivé kritiky. Recenzenti upozorňovali na množství pochybných informací rozestých v knize, stejně jako na dosti nepravděpodobné tempo výstupu ►

KLÍČOVÁ SLOVA:
Nová Guinea, kolonialismus, antropologie, dějiny, Melanésie

KEY WORDS:
New Guinea, Colonialism, Anthropology, History, Melanesia

¹⁾ Vzpomínka informátora z etnické skupiny Wola na příhod patroly vedené Hidesem a O'Mallayem (cit. dle Sillitoe 1991: 149).

LITERATURA:

- BENEŠ, J. (1994). Člověk. Praha: Mladá fronta.
- CITTERBART, K. et al. (2001). Gynekologie. Praha: Galén.
- DARWIN, Ch. (2006). O původu člověka. Praha: Academia.
- DAVIS-FLOYD, R. E. (1992). Birth as an American Rite of Passage. Berkeley: University of California Press.
- FOLEY, R. (1998). Lidé před člověkem. Praha: Argo.
- FOUCAULT, M. (1999). Dějiny sexuality I. Vůle k vědění. Praha: Hermann & synové.
- FOUCAULT, M. (2010). Zrození kliniky. Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- HYNIE, S., & KLENEROVÁ, V. (2008). Centrální regulační úloha oxytocinu. Psychiatrie, 12 (2). 4-10.
- KOSFELD, B. (2013). „Porodní asistentky podporují zdraví porod“. Praha: Porodní dům U Čápa, koňano 19. října 2013.

- KROGMAN, W. M. (1951). The scars of human evolution. Scientific American, 185 (6). 54-57.
- LOVEJOY, C. O. (1981). The Origin of Men. Science, 211 (4480). 341-350.
- LOVEJOY, C. O. (2005). The natural history of human gait and posture. Part 1. Spine and pelvic. Gait and Posture, 21 (1). 95-112.
- ODENT, M. (2011). Childbirth in the Age of Plastic. London: Pinter & Martin Ltd.
- ODENT, M. (2013). Childbirth and the Future of Homo sapiens. London: Pinter & Martin Ltd.
- RODMAN, P. S., & MCHENRY, H. M. (1980). Bioenergetics and The Origin of Human Bipedalism. American Journal of Physical Anthropology, 51, 103-106.
- ROZTOČIL, A. et al. (2008). Moderní porodnictví. Praha: Grada.

- RUBEŠKA, V. (1903). Porodnictví pro babičky. Praha: nákl. vlast.
- SELIN, H. (2009). Childbirth across cultures. London: Springer.
- SMALLOVÁ, M. F. (2012). Naše děti, naše světy: jak biologie a kultura ovlivňují naše rodičovství. Praha: DharmaGaia.
- ŠMAHEL, Z. (2003). Evoluce rodu Homo. Živa, 51 (2). 84-88.
- TINKOVÁ, D. (2010). Tělo, věda, stát. Zrození porodnice v osvicenské Evropě. Praha: Argo.
- TOSEVSKI, J., & TOSEVSKI, D. L. (2006). Concealed female external genitals: Possible morpho-psychological clue to unique emotional and cognitive evolutionary matrix of man. Medical Science Monitor, 12 (5). HY 11-19.
- VANČATA, V. (2012). Paleoantropologie a evoluční antropologie. Praha: Univerzita Karlova.
- ZWINGER, A. et al. (2004). Porodnictví. Praha: Galén.

- na horu Herkules, které výrazně předčilo dobové rekordmany zdolávající Mont Blanc (viz obr)²¹. Do diskuze se také zapojil spoluobjevitel moderní teorie biologické evoluce Alfred Wallace, jenž nabyt bohaté zkušenosti v Indonésii a Nové Guineji, a Henry James. Ten v recenzi uvedl, že autor popisuje takové zvláštnosti, že pokud se neukážou pravdivé, bude to velká škoda (srov. Ballard 2009: 238-239).

ZAČÁTKY PRONIKÁNÍ DO NOVOGUINEJSKÉHO VNITROZEMÍ

Hluboko do vnitrozemí Nové Guineje se vědci a dobrodruzi dostávali jen pozvolna. Slavný ruský etnograf Nikolaj Nikolajevič Miklucho-Maklaj (1846-1888), jenž jako jeden z prvních žil mezi obyvateli Nové Guineje, pobýval jen v tropických lesích nížin okolo zálivu Astroláb (Miklucho-Maklaj 1954). Památnou výpravu uskutečnila Jednota britský ornitologů, jež s podporou vlády vynaložila v letech 1909-1911 devět tisíc liber na cestu do hor ve vnitrozemí holandské Nové Guineje. Expedice pod vedením Alexandra Wollastona (1875-1930) zahrnovala celkem šest vědců, 44 vojáků, 50 amboheských nosičů, šedesát trestanců a deset Ghurků. Expedice nedosáhla vytčeného cíle viditelného na obzoru. Wollaston po osmnácti měsících vzdal pokus dosáhnout Carstenzenovy pyramidy (Puncak Jaya) a napočítal ztrátu šestnácti mužů a sto dvacet nemohoucích v důsledku malárie, nehod a nemoci beri-beri (Wollaston 1912, Grant 1959). Za přírodním bohatstvím se hluboko do centra ostrova vypravil také italský dobrodruh a ornitolog Luigi Maria D'Albertis, jenž si doslova prošťílel cestu po řece Fly tam a zpět a později svá dobrodružství vyličil v otevřené zpravě, v níž nezatajil, jak děsil domorodce ohňostroji (D'Albertis 1880).

Snahy o systematické prozkoumávání vnitrozemí australského území Papua zavedl Sir William McGregor (1846-1919). Navázal na svého předchůdce Sira Petera Scratchleye (1835-1885), jenž trval na tom, aby průzkumy vnitrozemí prováděli výhradně koloniální úředníci. McGregor zastával přesvědčení, že prosazení autority u domorodců a kontrola nad nimi v případě potřeby vyžaduje užití síly. Pokud se tedy patrole setkala s válečníky připravenými k boji, neměla váhat a pálit jako první. Taktéž Charles Arthur Whitmore Monckton (1872-1936) vyjádřil ve své autobiografii názor na nezbytnost postupovat vůči domorodcům rázně, pokud se chce dosáhnout zastavení mezikmenových bojů a zabránit násilnostem páchaným na běloších: „Jediný způsob, jak lze těmto žebračkům zabránit lovit své sousedy kyjem, je praštit je kyjem... Není to snad lepší..., aby byl oběšen krvežíznivý kanibal nebo zastřelen některý jeho zločinem nasáklý následovník, než aby byli v pokojných okrscích napadáni rolníci, jejich domy spáleny, muži, ženy a děti zabity a snědeny? Nemluvě o nepopsatelném psychickém a tělesném utrpení, které musejí ubohé oběti často snášet“ (Monckton 1921: 208-209). McGregor schvaloval násilné potlačování domorodců, současně však usiloval o jejich ochranu před evropskými a australskými podnikavci a jejich snahami zabírat jim pozemky a i jinak je vykořisťovat. Vypracoval promyšlené základy kontroly nad územím, jež Austrálie spravovala. Struktura a organizace administrace (viz níže) se víceméně nezměnila až do získání nezávislosti Papuy-Nové Guineje.

McGregorův nástupce Sir Hubert Murray (1861-1940) odmítal násilnou nadvládu nad domorodci, jíž otevřeně podporoval jeho předchůdce v úřadu. Vyžadoval,

aby se pokud možno zabránilo jakýmkoli ztrátám na životech na obou stranách. Trval na nutnosti nejdříve střilet nad hlavy místních obyvatel, a to až v okamžiku, kdy jako první zaútočili novoguinejští válečníci. Přísně se zakazovalo trestat domorodce střelbou za jejich přestupky či útoky. Proto tolik rozruchu a diskuzí vyvolala cesta Hidese a O'Malleyho, během níž rukou členů patroly padlo mnoho domorodců (viz níže). Murray si svými postupy a názory vytvořil četné nepřátele, nelze však zpochybnit, že jeho způsob vedení přinášel značné úspěchy. Role mu evidentně svědčila a byl pro ni jednoznačně předurčen. Člověk s přírozenou autoritou, vynikající sportovec, jenž dvakrát vyhrál britskou amatérskou boxerskou soutěž v kategorii těžké váhy, veterán búrských válek, absolvent klasických studií na Oxfordu. Murray si promyšleným způsobem vybíral své spolupracovníky. Vyžadoval, aby se osobně znal s rodinami, v nichž vyrůstali. Zároveň se nepsaným předpokladem pro službu v koloniálním aparátu stalo dětství a mládí strávené na Papuy (srov. Schieffelin & Crittenden 1991). Murray podobně jako jeho předchůdce McGregor usiloval chránit domorodce před zneužíváním bílými kolonizátory a zároveň jeho kroky vedla snaha pozdvihnout je k civilizaci (srov. Murray 1912). Pod jeho vedením došlo k rozvinutí a upevnění koloniální moci nad rozsáhlým územím té části ostrova, jež patřila pod kontrolu Austrálie. Členila se na sedm správních okresů, z nichž každý řídil jeden rezidentní soudce (viz mapa 2). Od nástupu do funkce Murray podporoval explorační vnitrozemí (viz tabulka 1). Díky organizaci patrol se mu podařilo získat informace o rozsáhlém území a zajistit jeho víceméně stabilní kontrolu.

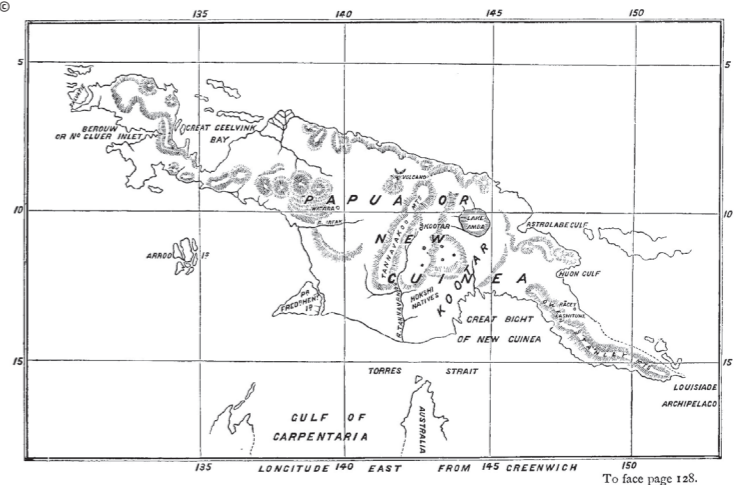
Z takovýchto výprav se nakonec vyvinul promyšlený a vysoce organizovaný způsob kontroly území koloniálním aparátem. Její organizaci a činnost správy Papuy a Nové Guineje popsal Hank Nelson (1937-2012) v díle Taim bilong masta (Za času bělochů, 1982). Hierarchicky uspořádaná správní soustava kombinovala vrchnostenský a samosprávný model. Území se členilo na okresy a jejich podokresy (subdistrict). Okres řídil okresní komisař, jenž měl k dispozici asistenta (Assistant District Officer). Do okresního správního aparátu patřili rovněž okresní úředníci (Patrol Officer), jejichž hlavní úkol představovalo vykonávat inspekční návštěvy v lokálních vesnicích ve svěřeném podokresu. Pro okresní úředníky se v pidgin angličtině (tok pisin) vžilo označení kiap, jež se odvozuje od anglického výrazu captain.

Jednalo se o respektované jedince, kteří pomáhali řešit místní konflikty, prováděli osvětu a napomáhali při organizaci veřejných událostí, zvláště svateb a pohřbů. Kiap měl k ruce vycvičené a vyzbrojené uniformované policisty. Ti nosili modrý laplap (typ oděvu) a australská administrativa je vyzbrojila ručnicí Lee-Enfield (známou též jako „303“). Za chod vesnice se kiapům zodpovídal její předák, jemuž se v pidžinu říkalo luluai. Kiapové strávili většinu času ve službě v terénu. Patroly postupovaly obtížným terénem ostrova za vydatné pomoci nosičů, kteří transportovali těžké a velké zásoby a výbavu na předem určená místa. Zpravidla nosiči museli přenášet náklad postupně, na rozdíl od jiných členů výpravy museli trasu mezi dvěma základními tábory několikrát zopakovat, aby vše dopravili na místo. Kromě nosičů a kiapa s patrolou obvykle postupovalo pět až patnáct policistů a zdravotníků.

Informace o příchodu patroly se do okolí signalizovala jakousi obdobou jódlování. Obyvatelé okolních vesnic se shromáždili v místě tábořiště patroly

Pestrost kultur novoguinejské Vysociny je pověstná, foto © Martin Soukup

Vnitrozemí Nové Guineje podle Trégance

a kiap mohl plnit osvětovou a správní činnost. Z hlídek se zpracovávali zprávy ve čtyřech kopiích, jednu si ponechával sám úředník, druhá se archivovala na stanici, třetí putovala do okresního střediska a poslední směřovala do ústředí v Port Moresby (srov. Nelson 1982).

Nadvláda Australanů a přítomnost dalších bělochů vedla na Papuy ke vzniku „kastovního systému“. Domorodcům se přísně zakazovala konzumace alkoholu a nesměli na trupu nosit žádný oděv. Zdůvodňovalo se to nezbytností chránit zdraví místních obyvatel, neboť se kolonizátoři domnívali, že domorodci nosí špinavé roztrhané kusy oděvu, což představuje zdravotní rizika. Navíc koloniální úředníci tvrdili, že Novoguinejci by nespěleli propocené oděvy, čímž by se mohli snadno nachladit a způsobit si nemoc či na její následky zemřít. Nařízení udržovalo místní obyvatele polonahé, a tedy se nutně v očích kolonizátorů jevíli „primitivně“. Nadto se domorodcům příkazovalo držet se od deváté hodiny večerní v přidělených prostorách, nedovolovalo se jim žádné hlučné chování, tedy zvláště pořádání singsingů spojených s bubnováním, zpěvem a tancem. Na veřejnosti se přísně zakazovalo jakékoliv neslušné, násilné a neuctivé chování vůči kolonizátorům (srov. Schieffelin & Crittenden 1991: 31). Pokud neměl domorodec uzavřenou pracovní smlouvu, musel se zdržovat minimálně osm kilometrů od Port Moresby (Nelson 1982: 31). Směl ve městě pobývat jedině za podmínky, že jednoznačně prokázal finanční soběstačnost díky příjmu ze zaměstnaneckého poměru. Pokud disponoval pracovním kontraktem, nejednalo se automaticky o záruku na vlídné zacházení. Zaměstnavatelům se povolovalo pohlavkovat, fackovat a kopat lenivé domorodce. Ostatně „kastovní vztahy“ se rozvinuly rovněž v patrolách, o čemž svědčí například služby, kterých se dostávalo okresním úředníkům během putování krajinou. Nebylo výjimečné, že spali na matracích, jejich osobní sluha (sic!) z řad členů patroly jim denně připravoval teplou lázeň a měli vlastní zásoby, které zahrnovaly masové konzervy, čaj či cukr (viz Schieffelin & Crittenden 1991: 72).

Horské masivy v centru ostrova zůstávaly prakticky neprozkoumané ještě ve třicátých letech 20. století a v jeho druhé polovině mnohá místa zdaleka nebyla spolehlivě poznána a popsána. Uvádí se, že již ve dvacátých letech luteránské misionáře pronikli do dosud neprozkoumaných částí ostrova, ale své poznatky úzkostlivě tajili, aby zabránili kontaktu domorodců

TABULKA 1: HLAVNÍ OFICIÁLNÍ PATROLY A PRŮZKUMNÉ CESTY USKUTEČNĚNÉ DO ROKU 1930

období	hlavní účastníci	cíl průzkumu
1890	MacGregor	Z Manau přes Kokodu do Port Moresby
1906	Monckton	Od delty řeky Lakekamu do Kokody a zpět
1910	Staniforth Smith	Z ostrova Goaribari po řece Kikori, dále po řece Hegigio a zpět cestou jižně od jezera Kutubu s návratem do Kikori.
1912-1914	Behrmann & Thurnwald	Řeka Sepik
1913	Ryan	Přes řeku Barua po řece Turama do Kikori
1924	Austen & Thompson	Prameny řeky Fly
1927-1928	Karius & Champion	Přes řeku Fly po řece Sepik (protnutí ostrova z jihu na sever)

s jinými Evropany (Connolly & Anderson 1988: 23, Radford 1987: 40-77). Zřejmě jen nedostatek finančních prostředků znemožnil ještě dřívější rozkrytí tajemství vnitrozemí. Poručík Paul Graetz totiž nedokázal sehnat finanční krytí na uskutečnění plánu přeletět ostrov v horkovzdušném balonu (srov. Neuhaus 1913).

Až do třicátých let zůstávala podstatná část vnitrozemí neznámá a teprve postupně se díky enormnímu úsilí koloniálních úředníků, dobrodruhů a misionářů podařilo zaplnit bílá místa na mapách. Během těchto pamětihodných cest vstoupili Evropané a Australané poprvé do kontaktu s dosud izolovanými lidskými populacemi. Ostatně v roce 1926 mohl český cestovatel Jiří Daneš dosud konstatovat, že „ještě dnes jsou tu pobřežní kmenové, kteří kromě šrapnelů, vypálených z válečných korábů na potrestání nějakého kanibalského pychu, nepoznali z blízka bělošského vlivu. Tak Nová Guinea ve svém nitrozemí chová snad větší plochy ještě naprosto neznámé, nikdy bělochy nenavštívené...“ (Daneš 1926: 68).

Týkalo se to celého ostrova, o který se již tehdy politicky dělili Holanďané a Australané. Tak například na západní polovině ostrova došlo teprve v té době ke kontaktování Daniů, které později antropologicky a filmařsky proslavili Karl Heider a Robert Gardner (srov. Gardner & Heider 1974; Heider 1970). Stalo se tak díky úsilí amerického zoologa a filantropa Richarda Archbolda (1907-1976), jenž uspořádal do vnitrozemí Nové Guineje tři expedice. Během třetí navázal v horách kontakt s etnickou skupinou Daniů. Jejich vzhled popsal následujícími slovy: „Kromě ‚ochrany‘ z tykve, náramků, náhrdelníků a hrubé pletené síťovky na hlavě jednoho z nich byli naši návštěvníci nazí. Byli potní popelem, což dodávalo jejich hnědým tělům zcela odpudivý vzhled“ (Archbold 1941: 321). Ještě v padesátých letech se ►

²¹ Pozn. autora: Jen pro zajímavost, vrchol hory Mt. Herkules se měl zdvihát 9992 metrů nad hladinu moře.

► mohl vydat do relativně nepoznaných horských oblastí na západě ostrova původem český antropolog Leopold Pospíšil (narozen 1923), aby provedl terénní výzkum u Kapauků (Pospíšil 1963: 2-3).

Některé novoguinejské etnické skupiny se setkaly s „bělochy“ až téměř v závěru 20. století. Tak například korowajskou vesnici, v níž ovšem žili i Kombajové, „otevřeli“ misionáři až v roce 1980. Další korowajské vesnice přišly na řadu ještě později. Obyvatele vesnic Manggel (1986), Yafufla (1987) a Mabül (1989) misionáři navštívili až ve druhé polovině osmdesátých let (Enk & Vries 1997). Ačkoli se to zdá méně pravděpodobně, nelze zcela vyloučit, že ve vnitrozemí Nové Guineje dosud žijí některé Západem nekontakované lidské populace.

Hlavní etapa poznávání těžko dostupných míst v centru ostrova proběhla ve třicátých letech. Znalosti o terénu a obyvatelích byly v té době velmi skromné, jak dokládají dobové mapy vzniklé během patrol (srov. Sketch Maps relating to Patrol Reports 1914-1934). Systematické úsilí o poznání vnitrozemí ostrova tehdy vyvinuli zlatokopové a administrativní síly na východní části ostrova.

ZLATO, KIAPOVÉ A DOMORODCI

Hlavní zásluhy za získání prvních informací o novoguinejské Vysočině a tamějších lidských populacích se připisují australskému zlatokopu Michaelu Jamesi Leahymu (1901-1979), jenž v letech 1930 až 1934 podnikl do vnitrozemí ostrova celkem deset cest (srov. Leahy 1935, 1936, 1991). Nepronikl tam pochopitelně sám, v průběhu let se k němu na výpravy připojila řada lidí, včetně jeho bratrů Jamese a Daniela, Patrick Leahy zůstával v pobřežních oblastech, kde zajišťoval nezbytné administrativní a další kroky pro hladký průběh cest. Kromě „leahyovského klanu“ patří k nejvýznamnějším účastníkům expedic Michael Dwyer a australský koloniální úředník James Taylor.

Měli jistě své předchůdce, kteří dokázali proniknout hluboko do vnitrozemí ostrova. Zasloužil se o to Ivan Francis Champion (1904-1989) a Charles Henry Karius (zemřel 1940), jimž se podařilo v druhé polovině dvacátých let protnout ostrov přes řeku Fly a Sepik. První pokus zahájili v prosinci 1926 a s neúspěchem se vrátili v červnu 1927. Tato výprava nicméně znamenala předpoklad pro úspěch následujícího úsilí o splnění stejného úkolu, neboť se během ní podařilo zmapovat značnou část vodních toků a odhadnout vhodný směr putování. Nakonec se dokázali v době mezi zářím 1927 a lednem 1928 přesunout z jednoho pobřeží Nové Guineje na druhý (srov. Karius 1928).

Své zážitky popsal Champion v uznávaném díle

Across New Guinea (Napříč Novou Guineou, 1932). Při své cestě tehdy minuli zleva novoguinejskou Vysočinu. Podařilo se jim projít dlouhou cestu, aniž by nastal nějaký vážný konflikt, při němž by došlo k zabití někoho z domorodců (Champion 1932). Takového štěstí se v následujících letech nedočkaly zdaleka všechny výpravy, neboť střety mezi nimi a domorodci nastávaly velmi často.

Leahy se rozhodl vydat se do vnitrozemí ostrova s cílem objevit nová naleziště zlata. Zprávy o výskytu zlata na Nové Guineji se objevily již v polovině 19. století. Jeho stopy se totiž našly v keramice původem ze zálivu Redscar. Snahy najít původ tohoto zlata však vyšly naprázdno. Později také kapitán Moresby informoval o částečkách zlata objevených v okolí dnešního města Port Moresby (The Sketcher, New Guinea 1875). V roce 1888 se našlo zlato na ostrově Sudest. Zlatá horečka vypukla až po první světové válce, kdy došlo k nálezům zlata v lokalitách Bulolo a Wau, které se následně staly významnými rýžovišti.

V roce 1926 William Royal a Dick Glasson odkryli bohaté zdroje na říčce Edie (Edie Creek), která přilákala mnoho prospektorů. Mick Leahy se na Novou Guineu vypravil právě v roce 1926, tehdy zanechal svého zaměstnání u železnice i brigády na pile, aby zkusil své štěstí při rýžování zlata. Brzy se k němu připojili jeho bratři James, Daniel a Patrick. Nekuřák a abstinent Mick Leahy získal během práce v Edie Creek bohaté zkušenosti se životem v náročném tropickém prostředí a staly se předpokladem pro zvládnutí pozdějších výzkumných cest do vnitrozemí. V rýžování zlata neslavil přílišné úspěchy, navíc v době, kdy se odhodlal vydat se za „žlutým kovem“ na Novou Guineu, se tam začaly měnit podmínky. Iniciativy se ujaly velké těžářské společnosti, a tak se začalo stávat individuální rýžování zlata prakticky nereálným. V naději na objev nových ložisek zlata proto zamířil do míst, jež mapy doslova znázorňovaly jako nepopsaná.

Mapování průběhu památných Leahyho expedic do vnitrozemí se věnovalo již mnoho pozornosti. Vedle přímých publikovaných informací od Leahyho (zejména srov. Leahy 1937, 1991) se lze opřít o jeho zprávu připravenou pro administrativu (Leahy 1935), která o rok později vyšla tiskem v The Geographical Journal (Leahy 1936). Vedle toho disponujeme pozoruhodnou retrospektivně zaměřenou knihou a stejnojmenným filmem First Contact od australských filmařů Robin Andersonové (1950-2002) a Boba Connollyho (narozen 1945), kteří se v osmdesátých letech vypravili ve stopách Leahyho cest, aby vyhledali a vyzpovídali pamětníky (Connolly & Anderson 1988). Za pozornost rovněž stojí nepublikovaná diplomová práce Iana Willise An „Epic Journey“, v níž analyzoval průběh a okolnosti první cesty tohoto zlatokopa do Vysočiny (Willis 1969).

Rozhodující úlohu při iniciaci poznávání horských oblastí ostrova sehráli australští dobrodruhoví Michael Leahy a Michael Dwyer, kteří jako první běloši pronikli hluboko do novoguinejské Vysočiny. S domorodými nosiči se v roce 1930 vypravili údolím řeky Markham, následně pokračovali údolím řeky Ramu, odbočili na jih k Bismarckovu pohoří do Lehona (viz obr.). Tam de facto 26. května začalo jejich dobrodružství, když místo opustili a vypravili se přes Bismarckovo pohoří, které představovalo hranici, za níž již nebylo území pod administrativní kontrolou. Za ním objevili náhorní plošinu. Jako vůbec první běloši vstoupili do údolí

Hora Herkules podle Lawsona

Asaro a spatřili tak oblasti kolem dnešního města Goroka.

S překvapením zjistili, že ve vnitrozemí ostrova obývají velké lidské populace. Do té doby se totiž předpokládalo, že pokud zde vůbec někdo žije, tak jen nějaké roztroušené lidské skupiny či jednotlivci. Leahy popsal celkový obraz, který spatřil, následujícími slovy: „Tato země byla osídlena desítkami tisíc paleolitických domorodců, jejichž táborové ohně v noci zářily napříč travnatými údolními a vrchy, kam až oko dohlédlo“ (Leahy 1991: 10). Setkání s místními obyvateli bylo ohromující: „Muži měli probodnutých až pět míst na těle, aby uchytili prasečí kly, kosti a ozdoby z křemene... Muži i ženy měli utnuté prsty, některým chyběla celá ruka. Zjistili jsme, že tyto amputace jsou smutečním zvykem a dozvěděli jsme se, že brňavka v lokti byla umrtvena úderem předtím, než byl prst odřat“ (Leahy 1991: 8-9).

Useknuté prsty si zavěšovali do ušních lalůčků. Leahy zjistil, že horalové užívali kostí prstů ruky jako ozdob, ale také jim lidské kosti sloužili k výrobě hrotů šípů. Na základě svých zjištění se nicméně domníval, že kanibalismus se v horách zřejmě neprokládal.³⁾ Zpět se rozhodli vrátit sledováním řeky Tua, jež podle jejich názoru měla být přítokem buď Sepiku, nebo Ramu. Místo aby se tok řeky ubíral předpokládaným směrem k Sepiku či Ramu, vedl je na jih. Nakonec dorazili k jižním břehům Nové Guineje při ústí řeky Purari a s jistým překvapením zjistili, že během podniku trvajícím 103 dní protuli ostrov jihozápadním směrem a dostali se zpět do Salamaua (srov. Leahy 1936, 1991).

Nejvíce pozornosti vyvolala cesta skutečněná roku 1933, kdy se společně s Taylorem a dalšími lidmi vydal na cestu, která je dovedla do míst dnešní provincie Západní Vysočina. Dostali se tehdy do údolí Wahgi a Mount Hagenu. Původně se měl patroly zúčastnit N. Penglase, jemuž však pracovní povinnosti znemožnily připojit se k výpravě. Jim Taylor vstoupil do veřejné služby ve stejném roce, v němž Leahy přicestoval na Novou Guineu (New Guinea Staff - Taylor J L, 1959). Leahy toho času pracoval jako prospektor pro New Guinea Goldfields Company a rovněž plánoval cestu do dosud neprobádaných oblastí ostrova. Taylor jej proto přizval, aby spojili síly. Spolupráce podle něj mohla přinést výhody a prospěch pro obě strany (Taylor 1933: 1).

Kromě nich a devadesáti domorodých nosičů se připojil Dan Leahy a zeměměřič Kenneth Lewis Spinks (1910-1943). Cestu zahájili v Bena Bena nacházející se nedaleko Goroky, odkud se vypravili 28. března.

Mick Leahy

Desetidenním pochodem ušli asi 112 km. Dorazili do údolí Wahgi, kterým putovali až do Mount Hagenu (srov. Chinnery 1934, Leahy 1991, Taylor 1933). Jim Taylor v předběžné zprávě uvedl, že kontakt s místními obyvateli proběhl až na výjimku bez výraznějších konfliktů (Taylor 1933: 2).

Podle jeho svědectví se domorodci, s nimiž se při putování setkali, dali rozdělit do dvou hlavních „kmenů“. O prvním z nich, jenž obýval východní část Highlands, psal jako o Bena Bena. Jako první se s nimi setkali Leahy a Dwyer v roce 1930. Taylor je chválil jako výtečné pěstitele, získali si však také pověst kanibalů a válečníků vyzbrojených luky a šípy, kteří se měli neustále na pozoru před útoky nepřátel a byli nepřetržitě připraveni k boji (Taylor 1933). Obyvatele údolí Wahgi nepovažoval za tak skvělé pěstitele, jak se mu jeví Bena Bena, ale oceňoval dekorativní úpravu zahrad. Podobně jako Bena Bena také lidé ve Wahgi žili vyzbrojeni hlavně oštěpy a ve stavu neustálé válečné pohotovosti. Ke střetu mezi Evropany a jimi opakovaně docházelo, při jednom z nich, jenž se odehrál 18. dubna, došlo k zabití dvou domorodců. Příčiny a okolnosti střetu se později staly předmětem mnoha sporů a spekulací.

První letadlo v západní části Vysočiny přistálo již 10. dubna 1933. Členům výpravy se podařilo v táboře Kelua vybudovat přistávací dráhu, na níž 27. téhož měsíce dosedlo další letadlo. Pilotoval jej zkušený Ian Grabowsky a jako pasažéři přicestovali Hector Kingsbury a Ted Taylor. První byl zástupcem New Guinea Goldfields Company a druhý nadřízeným Jima Taylora. Airstrip vystavěný s pomocí místních obyvatel následně sloužil při zajišťování více méně pravidelného spojení s pobřežními oblastmi a sloužil jak k transportu pasažérů, tak zásob a vybavení. Přilet stroje vyvolal mezi domorodci paniku, neboť hluk motorů přisoudili duchům (srov. Connolly & Anderson 1988: 114).

S letadlem neboli balus, jak se stroji říká v pidginu, se do Highlands dostávali nejen zásoby a lidé, nýbrž také lastury perlotovky velké. Těch si místní lidé vysoce cenili, užívali je v platbách za nevěsty, staly se symbolem moci a prestiže. Staly se známé pod názvem kina, což je dnes označení měny Papuy-Nové Guineje. Do hor se v prekontaktním období dostávaly postupným směřováním z pobřežních oblastí. Trvalo celé měsíce, než jedna lastura urazila dlouhou cestu do hor. Leahy lastury levně skupoval v pobřežních oblastech a v Austrálii a ve velkém je dovážel do hor, kde za jejich vysokou hodnotu najímal pracovní síly

³⁾ Tento názor vyvrátily pozdější informace. Lidojedství Evropané zaznamenali u kmenů jako Kukakuka (Anga) či Fore. Rovněž Leahy zmínil později na věc názor (viz Soukup 2013).

TABULKA 2: MICK LEAHY A JEHO CESTY DO HIGHLANDS

období	hlavní účastníci	cíl průzkumu
1. duben až září 1930	M. Leahy & M. Dwyer	Gafuku a údolí Asaro (Goroka)
2. říjen až listopad 1930	M. Leahy & M. Dwyer	přes Bismarckovo pohoří do Bena Bena a údolí Gafuku
3. březen až duben 1931	M. Leahy, P. Leahy, M. Dwyer	jihozápadně od řeky Watut
4. duben až květen 1931	M. Leahy & P. Leahy	severozápadně od řeky Watut
5. říjen 1932 až červenec 1933	M. Leahy, D. Leahy, (částečně J. Taylor)	údolí Wahgi
6. únor až květen 1934	M. Leahy, D. Leahy	severozápad od Mount Hagenu
7. červen až červenec 1934	M. Leahy, D. Leahy	severozápad od Mount Hagenu
8. červenec 1934		východ od Mount Hagenu
9. srpen až září 1934	M. Leahy, J. Taylor	východ od Mount Hagenu
10. říjen 1934	M. Leahy	údolí Wahgi

► a nakupoval. Nakonec tím došlo k inflaci, neboť lastur začalo v horách cirkulovat příliš mnoho (srov. Hughes 1978).

Na motivy této výpravy se připravoval rovněž film pod pracovním názvem Hidden Valley (Skryté údolí), k jehož natočení se schylovalo na začátku padesátých let. Měl se točit přímo ve vnitrozemí ostrova, aby nesl pečeť autenticity. S kladným výsledkem scénář filmu posoudili vybraní koloniální úředníci, vznikly doplňky a doporučené opravy, takže realizaci filmu nestálo nic v cestě. Nicméně snímek nakonec nevyšel. V úvodním odstavci návrhu scénáře se uvádí, že je to „do písmene skutečný příběh“ objevu dosud neznámých míst (Hidden Valley 1952: 1). Historický význam objevitelské cesty zdůrazňuje srovnání: „Bylo to jako by Papua na jihu představovala Indii a severní Nová Guinea Čínu, které oddělují pouze tropické Himaláje. Nikdo nepředpokládal, že zde je nějaký novoguinejský Tibet...“ (Hidden Valley 1952: 1).

Vypravěčem se měl stát sám Leahy, jenž si předsevzal populární formou vyličit velká dobrodružství, jež zažil a vše co během nich vytrpěl - šípem prostřelený bok či po útoku palicí proražená lebka. Podal zprávu o lidech, kteří neznali ocel, sklo a kolo, k obdělávání půdy užívali nejjednodušší technologie a netušili, že existují oceány a vůbec nějaký svět za horizontem (Hidden Valley 1952: 9). Leahy, jenž prošel specializovanými novinářskými kurzy, si vedl během cest podrobný deník, natočil filmový materiál a hojně fotografoval. Díky tomu mohl mnohem později vzniknout jiný filmový snímek.

Australští filmaři Robin Andersonová a Bob Conolly se v osmdesátých letech vydali ve stopách památné výpravy, vyhledali pamětníky a nechali je vyprávět, jak tehdy vnímali příchod Australanů, co si mysleli a jak reagovali. Sugestivním způsobem do snímku příznačně nazvaného First Contact (První kontakt, 1983) začlenili filmové záběry zachycené Leahym ve třicátých letech (Connolly & Anderson 1988). Místní lidé ve filmu vzpomínají, jak pokládali příchozí Australany za navrátní se duchy předků, kteří opět přišli za svými příbuznými. V několika případech dokonce rozeznávali své konkrétní zesnulé příbuzné. Ohromujícím se stal pro domorodce gramofon, jež s sebou účastníci výpravy vzali. Nechali horaly vyslechnout Looking On the Bright Side of Life. Později domorodci vzpomínali, že se tehdy domnívali, že se ve „skříňce“ ukrývají duchové předků (Connolly & Anderson 1988: 229).

Připomíná to slavnou scénu z Flahertyho filmu Nanook of the North (Nanuk, člověk primitivní, 1922), v níž Flaherty Nanuka přiměl, aby s hraným překvapením naslouchal zvukům linoucím se z gramofonu (viz Weinberger 2011). Connolly a Andersonová sledovali příběh Leahovského klanu dále. Výsledkem jejich úsilí jsou díla a filmy Joe Leahy's Neighbors (Sousedé Joea Leahyho, 1989) a Black Harvest (Černá sklizeň, 1992). Rovněž Paula Brownová se věnovala zkoumání etnohistorie, když metodami orální historie zkoumala dějiny Simbu v době jeho objevování zlatokopy a okresními úředníky (srov. Brown 1995).

DALŠÍ EXPEDICE DO NITRA OSTROVA

Poznatky o vnitrozemí ostrova a jeho obyvatelích se podařilo ještě před vypuknutím druhé světové války značně rozšířit. Zasloužili se o to zvláště Charles Adamson, John Russel Black, Jack Hides, Ivan Champion, James Louis O'Malley a Jim Taylor. Během druhé poloviny třicátých let se zapojili do systematic-

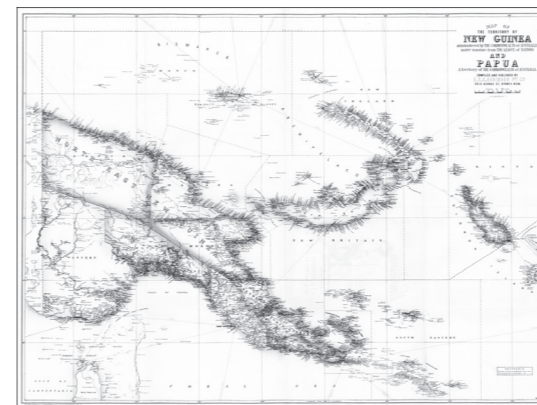
kého prozkoumávání novoguinejského horského vnitrozemí.

Jedna z nejrozsáhlejších expedic proběhla od prosince 1934 do června 1935. Uskutečnila se pod vedením Jacka Gordona Hidese (1906-1938) v úzké spolupráci s Jamesem Louistem O'Malleyem (1912-1975). Hidese, jenž vstoupil do služby v roce 1926, si pro tuto výpravu vybral Murray. Dalšími účastníky se stali seržant Orai a devět dalších policistů. Dále se k výpravě připojilo 28 dobrovolných nosičů (převážně z Oroko a Goaribari).

Z Port Moresby vyrazili 10. prosince, aby v následujících dnech nabrali dobrovolné nosiče. Po nezbytných přípravách zahájili cestu, kterou završili až 10. června 1935. Cílem se stal podrobný průzkum území mezi řekami Strickland a Purari. Z Daru se vydali 1. ledna, postupovali proti proudu řeky Fly, posléze sledovali její přítok Strickland, aby nakonec odbočili na tok říčky Rentoul.⁴⁾ Odtud pochodovali přes Velkou papujskou náhorní plošinu, dosáhli Tari a vydali se dále přes hory a řeku Erave, aby v červnu dosáhli lokality Kikori. Během cesty, kdy se přesouvali náročným terénem s cílem prozkoumat dva tisíce kilometrů čtverečných, vybudovali více než padesát základních táborů. Tato výprava zaměřila do jednoho z posledních dosud neprozkoumaných regionů Nové Guineje. Muži putovali bez radiového spojení a jakékoli podpory dalších administrativních sil. Patrola díky tomu opakovaně čelila potravinové nouzi. Díky ztrátě části zásob rýže se jim dramaticky ztenčily potravinové rezervy a domorodci jim mnohdy odmítali poskytnout jídlo. Následujícím expedicím do vnitrozemí se již standardně dostalo letecké podpory a disponovali možnostmi navázat vysílačkou kontakt v případě potřeby.

Hides se svými muži čelil opakovaným útokům ze strany domorodců. Během bojů zabili minimálně 32 místních obyvatel. Útoky se podle jeho deníkových záznamů udály například 4. a 5. dubna, kdy museli odrážet útoky domorodců. Velký střet se vyhroutil 28. dubna, když došlo k útoku na patrolu. Přestřelka si vyžádala minimálně dva padlé (Hides 1935a: 63). Ztráty utrpěl rovněž Hides, jenž přišel o dva své muže. Hides po návratu vyjádřil hlubokou lítost nad smrtí místních obyvatel (Hides 1935a). K jeho krvavému průchodu horami se značně kriticky postavil Ivan Champion. Jemu se totiž na rozdíl od Hidese podařilo protnout pochodem ostrov, aniž by došlo ke ztrátě na životech (srov. Schieffelin & Crittenden 1991). Konflikt s místními obyvateli vyplynuly především ze světového domorodců, v souladu s nímž interpretovali příchod patroly a věcí, jež s sebou přinesli. Expedice jako první kontaktovala mimo jiné etnické skupiny Etoro, Bosavi, Onabasul, Wola či Nembi. Oficiálně se jí také připisuje první setkání s příslušníky etnické skupiny Huli. Pravdou ovšem je, že pět měsíců před nimi se do stejné oblasti ilegálně dostali bratři Tom Fox a Jack Fox. Svou cestu však drželi v tajnosti. Jednak bez povolení překročili hranici dělicí Mandátní území Nová Guinea a Papuu. Zadruhé se jejich cesta neobešla bez ztrát na životech domorodců. Měli tedy mnoho důvodů, aby utajili trasu cesty a její průběh, protože za zabití domorodců hrozil i trest smrti (Schieffelin & Crittenden 1991).

Podobně jako se Leahy setkal s domněnkami horalů, že se k nim vracejí jejich zesnulí z říše předků, rovněž příchod Hidese a O'Malleyho si domorodci vysvětlili v souladu se svou kosmologií. Při putování Velkou papujskou plošinou se v lokalitách u hory Bosavi setkali s lidmi skupin Etoro a Onabasul. Podle místních mýtů

Správní členění Papuy ve třicátých letech 20. století

před dávnými časy doputovala do těchto míst žena Guni se svým chotěm a společně se usadili u řeky Sioa. Měli mnoho dětí, které se narodily se světlou kůží. Zanedlouho se ukázalo, že se jedná o čaroděje, kteří se žijí značně neobvyklými věcmi. Vyhledávali jako pokrm pijavice či rozmanité červy. Místní obyvatelé proto Guni a její rodinu vyhnali. Odebrali se kamsi směrem k jezeru Kutubu a vzali s sebou všechny neslychané věci, jimiž vládli. Následně se rozešli i místní lidé, na sever odešli předkové Huliů, na západ budoucí Etorové a z lidí putujících na jih se stali Onabasulové a Bosavi.

Příchod patroly vyvolával paniku, protože se evidentně jednalo o potomky Guni. Ke klidu nepřispěly ani věci, jež s sebou patrola nesla, aby s jejich pomocí navázala přátelský vztah s místními obyvateli. Na tomto místě se musí poznamenat, že věci a jevy nacházející se na obzoru světa domorodce znepokojovaly, protože proplétají a spojují viditelný svět se spirituálním. Narušují odvěký řád, jenž ve světě vládne od okamžiku, kdy došlo na Počátku světa k jejich oddělení, čímž vznikly třídy lidí, zvířat, rostlin a věcí. Dokud zůstávají věci z konce světa na obzoru, kam patří, netřeba jim věnovat přílišnou pozornost. Ovšem v okamžiku, kdy se začnou objevovat mimo své místo, ohrožují samotnou existenci světa, který se tím pádem začíná blížit ke svému konci.⁵⁾

Snahy Hidese a O'Malleyho navázat přátelský vztah s místními lidmi vyšly proto naprázdno, protože místní obyvatelé logicky odmítali převzít jakýkoli dar, který jim nabízeli. Jinde vysoce ceněné mačety či ocelové sekery zuřivě odmítali. Výskyt těchto podivuhodných věcí z hranice světa mimo jejich přirozené místo totiž znamenal předzvěst blízkého kolapsu univerza. Reakce Onabasulů se od etorské lišila, protože nepokládali příchozí za potomky Guni, neboť patrola k nim doputovala ze západu, ale Guni se s rodinou odebrala na východ. Pokládali však skupinu za duchy, kteří sídlí právě na západ od nich. Jejich podivuhodný status naznačovaly rovněž šlepkové. Zanechávali totiž za sebou otisky bot. Domorodci žádně boty dosud neviděli, a proto stopy po podrážkách vysvětlili jako otisk chodidel. Děsilo je, že nohy příchozích nejsou nic než kosti (Schieffelin & Crittenden 1991: 77).

Při průchodu územím obývaných etnickými skupinami Wola a Nembi byli pokládáni za nebezpečné duchy, kteří přicházejí z nehostinných míst v nížinách. Místní obyvatelé uplatnili jednu ze svých obranných metod, aby čelili blížícímu se nebezpečí. Obdobně jako

Náročný terén Bismarckova pohoří, foto © Martin Soukup

mnoho jiných obyvatel Vysočiny, rovněž Wolaové žili v přesvědčení, že ženy představují pro muže smrtelné nebezpečí (srov. Soukup 2012). Nejen sexuální kontakt s nimi znamená riziko, ale rovněž mohou kontaminovat potravu, když ji byť jen překročí,⁶⁾ či dokonce pouhý pohled na některé ženské partie může znamenat vážné ohrožení zdraví a života muže.

V záznamu z 5. května Hides uvedl: „Poté co jsme se utábořili, přišli ve velkém množství naši potenciální vrazi, všichni beze zbraní a s mazanými úsměvy na tvářích. Přivedli s sebou asi čtyřicet žen, které se zvědavě posadily v řadách před námi. Dal jsem jim korálky, abych si získal jejich důvěru. Nicméně později bez ostychu vykasaly své suknice z trávy“ (Hides 1935a: 70). Podivné chování místních žen, které odhalily své genitálie pohledu cizinců, podle všeho Hidese a jeho společníky zaskočilo (srov. Schieffelin & Crittenden 1991: 140).

Domorodci však v souladu s místním světovým názorem zvolili rafinovaný způsob jak zapudit nezvaná a nebezpečná stvoření. Paul Sillitoe později zjistil, že podle domorodců pohled na ženské genitálie představuje pro muže vážné nebezpečí, nikoli vzrušující zážitek - ženy díky reprodukčním schopnostem disponují mocnou silou, která dokáže zabít muže tím, že jim zničí vnitřní orgány (srov. Sillitoe 1979).

Obecně lze shrnout, že Hides a O'Malley se svými muži de facto jako první kontaktovali některé etnické skupiny ve vnitrozemí Nové Guineje (Etoro, Bosavi, Huli, Wola, Nembi). Při průchodu územím se s jejich příchodem místní obyvatelstvo vyrovnávalo v souladu s lokálním světovým názorem. Jednou je považovali za potomky bytosti Gimi, jindy za navrátní se mrtvé či za nebezpečné duchy. Domorodci se zkrátka nestali jen pasivními diváky, před nimiž deflovala podivná stvoření. Zacházeli s nimi podle toho, za co je pokládali, aniž si účastníci patroly tuto skutečnost plně uvědomovali. Zvěsti o jejich pochodu krajinou se rychle šířily, povědomí o existenci „věcí z jiného světa“ místní obyvatelstvo již nějakou dobu mělo. Hides a O'Malley totiž shodou okolností také prošli poblíž významné „obchodní křižovatky“, kde domorodci směňovali lastury perlotovky velké a zavinutce z jihu za kamenné sekery, sůl a olej ze severních oblastí (viz Strathern 1978). Po obchodních stezkách se již v té době dostávaly z pobřežních oblastí do vnitrozemí ocelové sekery. Ty ve skutečnosti představovaly první kontakt místních obyvatel s kolonizátory. Teprve po nich se do

Lastura kina, foto © Marek Smejkal

⁴⁾ Tento světový názor lze zcela jistě podrobit analýze v souladu s postuláty symbolické antropologie, jak ji kdysi rozvíjela Mary Douglasová (2002).

⁶⁾ S podobnou představou jsem se setkal mezi obyvateli vesnice Wannang, kteří žijí v přesvědčení, že když dívka překročí potraviny, nebo nějakou věc, znečistí ji a tím se stávají pro muže nebezpečnými.

⁴⁾ Pozn. autora: Hides ji pojmenoval po svém příteli Alexovi Rentoulovi, jenž rovněž sloužil v australské administrativě.

► vnitrozemí ostrova dostali koloniální úředníci, za nimiž následovali misionáři a nakonec také antropologové.

Po návratu na Hídese čekalo rozporuplného přijetí. Na jedné straně se mu dostalo pochvaly od nadřízených, ale nevyhnul se ani kritice, že jeho úspěch stojí na zmařených životech. Informace a zvěsti o jeho putování se šířily rozličnými cestami. Jednak sám opakovaně zpravoval veřejnost o průběhu své cesty v denním tisku. Tak například The Sydney Morning Herald otiskl sérii Hidesových příspěvků, které začaly vycházet 13. srpna 1935. Zde jazykem dobrodružného románu vypsal okolnosti a průběh cesty (srov. Hides 1935b). Také jeho report z cesty (Hides 1935a) přispěl ke zvýšení povědomí veřejnosti o výsledcích cesty. Cirkuloval nejen v australské administrativě, ale vyžádali si jej rovněž misionáři, které výsledky výpravy z celkem pochopitelných důvodů velmi zaujali. Dlužno však podotknout, že Hides ve zprávě vyjádřil pochybnosti nad christianizací nativního obyvatelstva a civilizačním úsilím vůbec.

„Jak jsem hleděl na úrodné údolí, ... velmi silně jsem myslel na budoucnost těchto lidí. Člověk čte o misionářích přicházejících z různých koutů světa, aby byli první mezi námi nově objevenými rasami, jakmile se dostanou pod naši kontrolu. Není snad možné, aby těmto lidem nezačala civilizace jen duchovním osvětlením? Mají své vlastní náboženství. ... Budeme jim muset dát hodně, nemají-li být rozčarováni. Protože pokud se jim nedostane průmyslu díky bohatství jejich půdy, pak nechápu, jak jim jej můžeme dát“ (Hides 1935a: 58-59). Podobné pochybnosti vyjadřoval již o více než půl století dříve kapitán Moresby (1876: 228-229). Rovněž Murray se rozporuplně díval na snahy pozvednout domorodce k „vyšší civilizaci“, protože chtěl místní obyvatele jak chránit od kontaktu se „západní civilizací“ a spekulanty zvláště, tak současně „...je případně pozdvihnout k vyšší civilizaci, jaké jsou schopni“ (Murray 1912: 360).

Hides se dostal do sporu s Mickem Leahym ohledně prvenství objevu druhé největší hory Papuy-Nové Guineje Mt. Giluwe. Nachází se v dnešní provincii Jižní Vysočina a dosahuje úctyhodné výšky 4367 metrů nad hladinou moře. Hides spatřil vrcholy pohoří během své expedice v roce 1935 a pojmenoval je Minaret. Leahy se v roce 1935 vypravil do Londýna, aby se mu dostalo slyšení u Royal Geographical Society. Jeho skutečný prvovýstup (společně s bratrem Danem) v roce 1934 společnost uznala a přidělila mu finanční prostředky na přípravu zprávy o objevu, kterou měl otisknout The Geographical Journal. Hides se rovněž postaral o zveřejnění svých dobrodružství v centru ostrova. Značnou popularitu si získala jeho díla Through Wildest Papua (Divokou Papuou, 1935) a Papuan Wonderland (Papujská říše divů, 1936).

Rozsáhlé výpravy do Vysočiny Nové Guineje probíhaly po celá třicátá léta. Zmínit lze například expedici, jež se uskutečnila v roce 1936 pod vedením

Championa a Adamsona. Kromě nich se účastnilo dvanáct domorodých policistů a dvacet sedm vězňů z Port Moresby, kteří sloužili jako nosiči. Výpravě předcházely čtyři průzkumné lety, jejichž výsledky posloužily ke stanovení lokace a vytyčení předběžné trasy (Champion 1936: 1). Během devítiměsíční patroly prošli horské oblasti na sever od řeky Bamu přes jezero Kutubu, údolí Erave a Samberigi směrem k řece Purari, čímž prošli Jižní Vysočinou (srov. Champion 1936). Zdaleka nejambicióznější výprava se uskutečnila v roce 1938. Na pokyn Murraye se Jim Taylor a John Russel Black vydali na patnáctiměsíční cestu, během níž urazili se svými společníky bezmála tři tisíce kilometrů. Vydali se na západ od Mount Hagenu a doputovali až k hranicím s holandskou částí Nové Guineje. Poznatky načerpané nejen v průběhu těchto dvou rozsáhlých výprav, nýbrž všech, které proběhly ve třicátých let, napomohly k získání nezbytných geografických znalostí k zajištění základních kartografických podkladů, čímž došlo k vytvoření předpokladů pro vybudování stabilní infrastruktury. O ní se mohla opřít jak Austrálie při správě Papuy a Nové Guineje, tak antropologové při realizaci vlastní terénních výzkumů, jež uskutečňovali v úzké součinnosti s australskou koloniální administrativou.

PATROLY, KOLONIE A ANTROPOLOGICKÉ VÝZKUMY

Po druhé světové válce se opětovně otevřela cesta do Vysočiny; před vypuknutím války získali antropologové jen krátký čas k uskutečnění výzkumů v novoguinejských horách. Vůbec prvním antropologem, jenž se do hor vypravil, se stal Reo Franklin Fortune (1903-1979), jenž ovšem musel kvůli nestabilní situaci v horách předčasně ukončit výzkum (srov. Hays 1992). Hlavní vlna výzkumů proběhla až v padesátých a šedesátých let, tedy mnohdy s odstupem dvacet a více let od prvního kontaktu (srov. Soukup 2011, 2013).

Přesto lze hovořit o unikátní příležitosti, jíž se dostalo profesionálním antropologům, když mohli provést výzkumy v relativně intaktních kulturách. Poznatky načerpané v horských kulturách Nové Guineje rozhodující způsobem přispěly k dalšímu rozvoji antropologického myšlení. Dnes si lze jen stěží představit antropologii bez znalostí načerpaných u Kapauků (Pospisil 1963), Mae-Engů (Meggitt 1977) či třeba Tsembaga-Maringů (Rappaport 1984) a mnoha dalších etnických skupin obývajících hory Nové Guineje. Jména mnohých z nich jsou trvale spojena se jmény antropologů, kteří u nich uskutečnili první terénní výzkumy (srov. Knauft 1999).

Dějiny antropologického poznávání Nové Guineje nelze posuzovat odděleně od jejího správního ovládnutí, jež zahrnovalo snahu o její topografické poznání a pacifikaci místního obyvatelstva. Souvislosti mezi kolonialismem a antropologií se zabývalo hned několik autorů, kteří na základě rozboru koloniálních situací rozkryli mocenské základy oboru (např. Asad 1973, Gellner 2005, Stocking 1991). Rovněž případ pronikání Evropanů a Australanů do vnitrozemí Nové Guineje ilustruje úzké sepětí mezi koloniálním aparátem a antropologií.

Jak konstatoval Ernest Gellner, koloniální správa obecně nabízela antropologům relativně bezpečnou infrastrukturu pro přesun do místa výzkumu a následné udržování kontaktů s lidmi zvenjšku a zajišťování zásobování (srov. Gellner 2005). Za příklad může posloužit australský vládní antropolog Ernest Chinnery

(1887-1972), jehož Stocking přiléhavě označil za strážce brány. Vybíral lokace, kam se mohli antropologové vypravít uskutečnit terénní výzkum, a organizačně zajišťoval realizaci těchto výzkumů v místě (Stocking 1982). Nejinak postupoval Edgar Williams (1893-1943), jenž zastával úřad později. Podle všeho se snažil manipulovat povoleními tak, aby se sám stal prvním, kdo realizuje výzkumy v některých místech novoguinejské Vysočiny. Podle Griffithova zjištění Williams evidentně zamýšlel vyhradit atraktivní lokality pro sebe. Na základě rukopisů a korespondence je evidentní, že cílevědomě bránil jiným antropologům v uskutečnění výzkumů v nově kontaktovaných skupinách žijících ve Vysočině. Chtěl se zkrátka stát prvním antropologem, jenž pronikne mezi nově objevené kmeny (Hays 1992: 17).

Naděje antropologů na realizování výzkumů v novoguinejské Vysočině vyhasly po vypuknutí druhé světové války, která znemožnila bezpečný pobyt antropologů v terénu. Až na výjimky se antropologové do Vysočiny vypravili až po druhé světové válce, kdy již Austrálie opět držela nad východní částí ostrova kontrolu a posilovala infrastrukturu. To již mnohdy uplynulo od prvních kontaktů mezi domorodci a Australany mnoho let, během nichž mezi místními obyvateli intenzivně působili misionáři a koloniální úředníci.

ZÁVĚR

Expedice do vnitrozemí východní části ostrova Nová Guinea ve třicátých letech 20. století představovaly významnou epochu při poznávání jedné z posledních jen málo poznaných částí planety. Okresní komisaři a úředníci společně s vycvičenými policisty a domorodými nosiči svým enormním úsilím dokázali pro-

Úsilí poznat vnitrozemí se trvale otisklo na mapy ostrova, které nesou jména podle kolonizátorů

jit náročným horským terémem vnitrozemí ostrova, popsat a zmapovat místa a navázat kontakt s místními obyvateli. Neobešlo se to vždy bez konfliktů mezi oběma stranami. Kontakty nezřídka vyústily v potyčky, v nichž docházelo ke zraněním a zabití. Vytvoření infrastruktury přístavacích drah, hlídkových a policejních stanic umožnilo dostat území a jeho obyvatele částečně pod kontrolu.

Toto úsilí se trvale otisklo na mapy dnes samostatného státu Papua-Nová Guinea, kde najdeme místa jako O'Malley Peaks, jezero Murray či řeka Rentoul, která nesou jména podle kolonizátorů ostrova. Navíc systém zpracovávání, šíření a sdílení informací prostřednictvím zpráv z hlídky (patrol report) poskytoval mocný administrativní nástroj, protože poskytoval data o jednotlivých vesnicích a jejich obyvatelstvu, včetně aktuálního sociálního klimatu v nich. Našel však své využití také při přípravě a organizaci antropologických terénních výzkumů.

Studium kultur horalů mělo pro antropologii zásadní význam, podobně jako výsledky zkoumání afrických kmenů. Bez velkého nasazení dobrodruhů jako byl Leahy či Dwyer nebo koloniálních komisařů jakými byli Taylor, Hides či Champion, by dějiny antropologie nepochybně proběhly jinak. ●

LITERATURA:

- ARCHBOLD, R. (1941). Unknown New Guinea. National Geographic, 79(3), 315-344.
- ASAD, T. (Ed.) (1973). Anthropology & the Colonial Encounter. New York: Prometheus Books.
- BALLARD, Ch. (2009). The Art of Encounter: Verisimilitude in the Imaginary Exploration of Interior New Guinea, 1725-1876. In JOLLY, M., TCHEKÉZOFF, S., & TRYON, D. (Eds.), Oceanic Encounters. Canberra: Australian National University Press.
- BEAGLEHOLE, J. C. (1947). The Exploration of the Pacific. London: Adam & Charles Black.
- BOUGAINVILLE DE, L. (1927). Cesta kolem světa. Praha: Unie.
- BROWN, P. (1995). Beyond a Mountain Valley. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- CONNOLLY, B., & Anderson, R. (1988). First Contact. Harmondsworth: Penguin Books.
- COOK, J. (1978). Cesta kolem světa. Praha: Panorama.
- D'ALBERTIS, L. M. (1880). New Guinea: What I Did and What I Saw. 2 Vol. London: Sampson Low, Marston, Searle & Rivington.
- D'URVILLE, D. (1859). Voyage autour du monde. Paris: Furne.
- DANEŠ, J. (1926). Původ a zanikání domorodců v Austrálii a Oceánii. Praha: Česká grafická unie.
- DOUGLAS, M. (2002). Purity and Danger. London: Routledge.
- ENK, G. VAN, & VRIES, L. de (1997). The Korowai of Irian Jaya: Their Language in Its Cultural Context. New York: Oxford University Press.
- GARDNER, R., & HEIDER, K. (1974). Gardens of War. Harmondsworth: Penguin Books.
- GELLNER, E. (2005). Jazyk a samota. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- GRANT, C. H. B. (1959). The expedition of the British ornithologists' union to New Guinea, 1909-1911. Ibis, 101(1), 65-70.
- HAMY, E. T. (1907). Luis Vaës de Torres et Diego de Prago y Tovar. Paris: Imprimerie nationale.
- HAYS, T. (1992). Historical Background. In HAYS, T. (Ed.), Ethnographic Presents. Pioneering Anthropologists in the Papua New Guinea Highlands. Berkeley: University of California Press.
- HEIDER, K. (1970). The Dugum Dani. New York: Wenner-Green Foundation.
- Hidden Valley (1952). Ref. A518. Canberra: National Archives of Australia.
- HIDES, J. (1935a). Strickland - Purari Report, 1934-1935. Ref. A7034. Canberra: National Archives of Australia.
- HIDES, J. (1935b). Adventures In Wild Papua. Mr. Hides' Story. Patrol's First Stage. The Sydney Morning Herald, 13. srpna 1935. 11.
- HUGHES, I. (1978). Good Money and Bad: Inflation and Devaluation in the Colonial Process. Mankind, 11(3), 308-318.
- CHAMPION, I. (1932). Across New Guinea. London: Constable.
- CHAMPION, I. (1936). The Bamu - Purari Patrol. Ref. A7034. Canberra: National Archives of Australia.
- CHINNER, E. (1934). The Central Ranges of the Mandated Territory of New Guinea from Mount Champman to Mount Hagen. The Geographical Journal, 84(5), 398-417.
- KARIUS, Ch. (1928). Expedition across Papua by Messrs Karius and Champion. Ref. A518. Canberra: National Archives of Australia.
- KNAUFT, B. (1999). From Primitive to Postcolonial in Melanesia and Anthropology. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- LAWSON, J. (1875). Wanderings in the Interior of New Guinea. London: Chapman & Hall.
- LEAHY, M. & CRAIN, M. (1937). The Land that Time Forgot. London: Hurst & Blackett.
- LEAHY, M. (1935). The Central Highlands of New Guinea. Ref. A7034. Canberra: National Archives of Australia.
- LEAHY, M. (1936). The Central Highlands of New Guinea. The Geographical Journal, 87(3), 229-260.
- LEAHY, M. (1991). Explorations into Highland New Guinea, 1930-1935. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- MEGGITT, M. (1977). Blood Is Their Argument. Los Angeles: University of California Press.
- MIKLUCHO-MAKLAJ, N. N. (1954). Mezi Papuánci. Praha: Orbis.
- MONCKTON, C. (1921). Some Experiences of a New Guinea Resident Magistrate. London: John Lane.
- MOORE, C. (2003). New Guinea: Crossing Boundaries and History. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- MORESBY, J. (1876). New Guinea - Polynesia. Discoveries - Surveys in New Guinea and the D'Entrecasteaux. London: John Murray.
- MURRAY, J. (1912). Papua, or British New Guinea. London: T. Fisher Unwin.
- NELSON, H. (1982). Taim Bilong Masta. Sydney: Australian Broadcasting Commission.
- NEUHAUS, R. (1913). Die Erforschung von Neuguinea mit dem Lenkballon. Petermanns Geogr. Mitteilug, 59(2), 198-199. New Guinea Staff - Taylor J L (1959). Ref. A452. Canberra: National Archives of Australia.
- POSPISIL, L. (1963). The Kapauku Papuans of West New Guinea. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- RADFORD, R. (1987). Highlanders and foreigners in the upper Ramu. Carlton: Melbourne University Press.
- RAPPAPORT, R. (1984). Pigs for the Ancestors. New Haven: Yale University Press.
- SCHIEFFELIN, E., & CRITTENDEN, R. (Eds.). (1991). Like People You See in a Dream: First Contact in Six Papuan Societies. Stanford: Stanford University Press.
- SILLITOE, P. (1979). Man-eating women: fears of sexual pollution in the Papua New Guinea Highlands. The Journal of the Polynesian Society, 88(1), 77-97.
- SILLITOE, P. (1991). From the Waga to Furari. In SCHIEFFELIN, E., & CRITTENDEN, R. (Eds.), Like People You See in a Dream: First Contact in Six Papuan Societies. Stanford: Stanford University Press.
- Sketch Maps relating to Patrol Reports 1914-1934. Ref. CP1/36. Canberra: National Archives of Australia.
- SOUKUP, M. (2012). Muži menstruuji, hrají na flétny a hájí tajemství. Culturologia, 2(1), 28-32.
- SOUKUP, M. (2013). Antropologie a Melanésie. Praha: Karolinum (v tisku).
- STOCKING, G. (1982). Gatekeeper to the field: E. W. P. Chinnery and Ethnography of the New Guinea Mandate. History of Anthropology Newsletter, 9(2), 3-12.
- STOCKING, G. (Ed.). (1991). Colonial Situations. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- STRATHERN, A. (1978). Tambu and Kina: 'Profit,' Exploitation and Reciprocity in Two New Guinea Exchange Systems. Mankind, 11(3), 253-264.
- TAYLOR, J. (1933). Preliminary report of patrol of the headwaters of the Purari river, Mount Hagen district. Ref. A7034. Canberra: National Archives of Australia.
- The Sketcher, New Guinea (1875). The Queenslander, 8. května 1875. 6.
- TRÉGANCE, L. (1894). Adventures in New Guinea. London: Sampson Low, Marston & Company.
- WEINBERGER, E. (2011). Lidé od Kamery. In ČENĚK, D., & PORYBNÁ, T. (Eds.), Vizualiální antropologie. Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- WILLIS, I. (1969). An 'Epic' Journey. MA thesis. University of Papua and New Guinea, Port Moresby.
- WOLLASTON, A. F. R. (1912). Pygmies & Papuans: The Stone Age To-Day in Dutch New Guinea. New York: Sturgis & Walton.